

Ministeriet for børn, undervisning og ligestilling
Frederiksholms Kanal 21
1220 København K

AUDGRUND@uvm.dk

Friskolernes Hus
Middelfartvej 77
5466 Asperup

Telefon 62 61 30 13
df@friskoler.dk
www.friskoler.dk

Giro 828-2218
CVR nr. 46675118

19. august 2016

Høringssvar – lovforslag om styrkelse af kvaliteten på de frie grundskoler m.v.

Dansk Friskoleforening takker for muligheden for at udtale sig om det foreliggende udkast til lov om styrkelse af kvaliteten på de frie grundskoler m.v.

I Dansk Friskoleforening noterer vi med tilfredshed, at lovforslaget konstaterer forældrenes grundlovssikrede frihed til at vælge et andet undervisningstilbud end folkeskolens, ligesom den frie skoletradition anerkendes. Vi vil samtidig kvittere for at være godt informeret og inddraget om det foreliggende lovudkast, ligesom vi ser frem til den fortsatte møderække og dialog om implementeringen af lovforslaget.

Lovforslaget er bygget op omkring en forståelse af, at langt de fleste frie grundskoler gør det godt, men at nogle få skoler er udfordret særligt omkring arbejdet med frihed og folkestyre. Det er ikke hensigtsmæssigt, at en lov tager sigte på få udfordrede skoler, og vi frygter, at lovforslaget er udfærdiget på baggrund af en national og international politisk kontekst, der er præget af mistænkeliggørelse af en særlig gruppe borgere.

Vi er af den grundlæggende opfattelse, at den eksisterende friskolelov til fulde formulerer og rammesætter friskolernes grundlag for drift og virke. Det havde derfor været at foretrække, at den eksisterende lov var præciseret i sin forståelse, og dermed havde klarlagt, hvor der politisk vurderes at være problemfelter. Det ville efter vores opfattelse have understøttet den udtalte tillid og intention om de frie skolars tradition.

Dette skal ses i lyset af, at vi i Dansk Friskoleforening har oplevet et mangeårigt velfungerende ministerielt tilsyn, der, baseret på dialog, har gjort det muligt at sikre kvalitet og udvikling af de frie skolars praksis. Dette fremgik af møde i Tilsynsforum i april 2016 og i den efterfølgende Tilsynsberetning for 2015, hvor der står, at ”skoler og institutioner generelt har en skærpet opmærksomhed på regeloverholdelse, lokal kvalitetsudvikling og arbejder for en effektiv institutionsdrift”.

Vi stiller os med andre ord uforstående over for nødvendigheden af en strammere lovgivning.

Vi har følgende bemærkninger til lovforslaget:

1: Tilføjelse af demokratisk dannelse i lovens §1. stk. 2. 2. pkt.

Begrebet »demokratisk dannelse« er godt og vigtigt, og findes i lov om efterskoler, frie fagskoler og folkehøjskoler. Dansk Friskoleforenings medlemsskoler bekender sig til denne tradition, hvorfor begrebet er kendt og vellidt.

Efterskoler, frie fagskoler og folkehøjskoler skal ”tilbyde undervisning og samvær, hvis hovedsigte er livsoplysning, folkelig oplysning og demokratisk dannelse.” Ifølge bemærkningerne er opgaven for disse skoleformer at ”fastholde og udvikle en proces, der fører mod demokrati” (side 19).

I nærværende lovudkast står der, at bestemmelsen vil ”understrege skolernes opgave om i al undervisning og i hele deres virke i øvrigt at sigte efter at danne deres elever til engagerede borgere med lyst og evne til aktivt demokratisk medborgerskab i et retssamfund som det danske med frihed og folkestyre og grundlæggende friheds- og menneskerettigheder, herunder ligestilling mellem kønnene.” (side 6). Det præciseres i bemærkningerne (side 20) med en udtrykkelig fremhævelse af, at ”elevernes demokratiske dannelse skal udvikles og styrkes, indebærer, at det ikke er tilstrækkeligt, hvis skolen indskrænker sig til at forbedre eleverne på, at de må slå sig til tåls med at leve i et frit demokrati. For at opfylde bestemmelsen skal skolen i ord og handling bane vejen for, at eleverne tager det frie demokratiske samfunds værdier til sig.”

I Dansk Friskoleforening mener vi, det er en anden forståelse, end den der gælder for efterskoler, frie fagskoler og folkehøjskoler, idet det fordres, at demokratisk dannelse gælder i al undervisningen og i hele skolens virke i øvrigt. Det er vores opfattelse, at det kolliderer med forståelse af formuleringen i Grundlovens §76, hvoraf det fremgår, at ”forældre eller værger, der selv sørger for, at børnene får en undervisning, der kan stå mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskole ...”. Her nævnes kun undervisningen, og da demokratisk dannelse er koblet til friskolelovens formål om at ”forberede eleverne til at leve i et samfund som det danske med frihed og folkestyre”, bliver det et anliggende, der ligger uden for undervisningen.

Samtidig finder vi ikke »demokratisk dannelse« som et formuleret begreb i folkeskoleloven, hvorfor det må forstås sådan, at friskolerne nu skal *mere end*, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen. Det mener vi er forkert og ude af trit med intentionerne i Grundloven og traditionen for frie skoler.

På den baggrund er der følgende kritiske forhold:

- Hvordan forstår man begrebet demokratisk dannelse? Det er afgørende, at der fastlægges en forståelse, så begrebet bruges enslydende, og som gør det operationelt at føre tilsyn med dette krav.
- Der findes ikke en beskrevet didaktik for demokratisk dannelse, hvorfor det ikke kan indgå i den undervisning, som friskolerne skal stå mål med, og derfor alene kan henføres til skolens hele virke.
- Det er uklart i lovforslaget, hvordan der kan føres tilsyn med demokratisk dannelse, der alene fortolkes og forvaltes gennem skolens arbejde med demokratisk dannelse.
- Hvad sker der, hvis en elev ikke vil eller kan slå sig til tåls med demokratisk dannelse? – hvilke konsekvenser vil det have for en skole, hvis en elev ikke fuldt og helt tager demokratisk dannelse til sig? – og hvor længe efter en elev er gået ud af skolen, kan det få konsekvenser for en friskole?
- I bemærkningerne (side 19) præciseres det, at demokratisk dannelse skal fremgå af ”skolens samlede faktiske liv og virke”, herunder skolens praksis for optagelse og bortvisning af elever. Det kan reelt betyde et opgør med friheden til at optage elever, hvilket næppe kan være hensigten. Denne bestemmelse rejser en række spørgsmål. Kan en skole blive erklæret udemokratisk i tilfælde, hvor en familie ikke optages på skolen, fordi familiens livssyn og værdier ikke flugter med skolens? Og vil det samme være tilfældet, hvis skolen må bortvise en familie/elev – eksempelvis fordi man er uenige om skolens linje og værdigrundlag?

Vi mener, det allerede gældende krav om, at friskoler og private grundskoler skal forberede eleverne til at leve i et samfund som det danske med frihed og folkestyre, er tilstrækkeligt. Vi opfordrer derfor til, at man genovervejer nødvendigheden af at indskrive begrebet »demokratisk dannelse« i loven.

Dansk Friskoleforening noterer sig, at skoleforeningerne vil blive inddraget i arbejdet med at definere og udarbejde indikatorer for tilsyn med demokratisk dannelse. Det arbejde deltager vi naturligvis gerne i. Men vi finder det uhensigtsmæssigt, at dette arbejde sker efter høringsfristen, og evt. ikke er fuldt afklaret før lovbehandlingen. Det svækker lovens mulighed for at virke efter sin hensigt, at vi ikke er bekendt med forståelsen af et helt centralt begreb.

2: Tilsyn på friskoler og private grundskoler.

Friskoleloven §9 beskriver de forskellige dele af tilsynet med friskoler og private grundskoler. Det er en afgørende paragraf i forståelsen af, at forældrene med udgangspunkt i Grundlovens §76 vælger undervisningstilbud til deres børn, og dermed påtager sig ansvaret for kvaliteten af undervisningen.

Der er vigtigt for Dansk Friskoleforening, at forældrene er centralt placeret i tilsynet, og dermed har den primære forpligtigelse – dels ved at føre tilsyn med deres barns undervisning, og dels ved at indgå i valg af en eller flere certificerede tilsynsførende. Vi er samtidig af den klare opfattelse, at loven allerede giver grundlag for at føre et seriøst og grundigt tilsyn, og vi oplever det statslige tilsyn, som velfungerende.

Det er vores udgangspunkt, at et tilsyn skal være gennemsigtigt og åbent, da det er i alles interesse, at tilsynet netop afdækker, om skoler overholder gældende love og regler efter deres hensigt. Derfor er det væsentligt at konstatere, at de i loven fremlagte forslag til ændringer har til formål at styrke tilliden til og uvildigheden i tilsynet.

Dansk Friskoleforening bifalder derfor opnormering af personale i styrelsen, således at tilsyn med friskoler og private grundskoler kan ske efter sin hensigt og beskrevne funktion. Opnormeringen vil også skabe større balance mellem de faktiske ressourcer og det massive politiske fokus.

Det vil samtidig give mulighed for også at fokusere på de forhold, der er forbilledlige, således at friskoler og private grundskolers praksis kan give anledning til videndeling og udvikling af såvel skoleformen som folkeskolen.

Lovforslaget indeholder flere gode ændringer, og det gælder således forholdene omkring valg af tilsynsførende, antal år man kan vælges, retningslinjer for hvem der kan vælges m.v.

Vi anbefaler, at der i §3 stk. 1 gives skolerne 12 måneder til at finde en ny tilsynsførende på skolen, hvis den hidtidige tilsynsførende ikke lever op til de skærpede krav. Derved sikrer vi, at skolerne kan afholde det nye valg i forbindelse med den ordinære generalforsamling.

Det bør af hensyn til allerede valgte tilsynsførende fremgå af loven, hvornår loven træder i kraft i forhold til en tilsynsførendes anciennitet. Det bør være muligt for en tilsynsførende, der har været valgt gennem en årerække at få mulighed for enten at fortsætte eller blive genvalgt på grundlag af den nye lov. For at sikre kontinuitet ønsker Dansk Friskoleforening, at det gælder fra skoleåret, der starter august 2017.

Vi er fortalere for øget åbenhed, og derfor er det meget fint, at donationer over kr. 20.000,- skal offentliggøres på skolens hjemmeside og i skolens regnskab. Denne tilsynsopgave bør foretages af skolens revisor og dermed indarbejdes i regnskabsbekendtgørelsen, da det ligger langt væk fra den egentlige pædagogiske tilsynsopgave, som er pålagt

skolens valgte tilsynsførende. Det vil efter vores bedste vurdering give et mere kvalificeret tilsyn på dette felt.

Her skal anføres kritik på enkelte dele af lovforslaget:

- Det er utydeligt i lovforslaget, hvornår et tilsyn faktisk påbegyndes. Dette ønsker vi præciseret, idet vi mener, det er mest fair, at skolerne gives meddelelse om, at der indledes et tilsyn, hvorefter der kan foretages såvel anmeldte som uanmeldte tilsyn.
- Vi noterer, at der er blødt op på formuleringerne om samtaler med eleverne uden medvirken af lærere og ledere. Det er dog misvisende, at der i lovtæksten står, at det i udgangspunktet er sådan, at der ikke føres samtaler med eleverne (side 7), men at der samtidig (side 8) vil kunne indgå samtaler med eleverne, der kan give et helhedsbillede af skolens undervisning m.v. Det fremgår, at samtalerne primært vil kunne ske som pædagogiske tilsynssamtaler, med flere elever ad gangen, at det er frivilligt og at forældrene kan modsætte sig.
I Dansk Friskoleforening tager vi afstand fra, at børn skal vidne, hvad voksne har ansvar for, ligesom vi finder det forkert, at sætte børn i en ”forhørs-lignende” situation, hvor deres udsagn kan være afgørende for en helhedsopfattelse af skolen. Vi mener, der kan opstå en loyalitetskonflikt, som børn ikke bør kunne sættes i.
Det er vores klare opfattelse, at en samtale af en sådan art kun kan finde sted efter til-ladelse fra forældre, ligesom det vil være rimeligt, at ethvert barn kan beskikkes en bi-sidder ved en sådan samtale. Dansk Friskoleforening er derfor særdeles kritisk over for dette forhold, og stiller spørgsmålstejn ved, om det kan være i barnets interesse at blive stillet i en sådan situation? – ligesom vi mener, det anfægter forældrenes ansvar for at tage vare på deres børn.
- I de tilfælde, hvor der indsættes og udpeges en ekstern observatør, der skal følge arbejdet i bestyrelsen og ved forældremøder, finder vi det helt afgørende, at sådanne personer har et solidt kendskab til friskoler og private grundskoler. Det bør derfor være certificerede og uddannede personer eller personer ansat i styrelsen, der alene kan udpeges som observatører. Kun på den måde kan det forventes, at der vil være respekt for forældrenes ansvar, respekt for traditionen for friskoler og private grundskoler samt respekt for den enkelte skoles værdigrundlag.
Det bør fremgå tydeligt, hvorvidt en ekstern observatør har tavshedspligt og er under-givet fortrolighed i forbindelse med indsættelse som observatør. På samme vis bør det præciseres, hvordan en person, der ønsker aktindsigt via ministeriet ikke får indsigt i fortrolige informationer fra en skoles bestyrelsesarbejde eller forældresamarbejde.
- Det er afgørende nødvendigt, at der foretages en juridisk vurdering af lovligheden omkring indhentning af relevante oplysninger hos andre myndigheder (side 9). Det er uklart, hvad »relevante oplysninger« er, og vi konstaterer desværre med mellemrum, at der kan være begrundet frygt for, at modsatrettede interesser hos kommunale myn-digheder, lokalpolitikere og en friskole kan føre til, at sådanne informationer ikke nødvendigvis kun er objektive.
- Kravet om, at tilsynsrapporten skal afgives i elektronisk form ser vi ikke noget pro-blem i, dog er det vigtigt, at tilsynsrapporten ikke bliver til et mekanisk afkrydsnings-skema, men netop fortsat kan indeholde de fortællinger og beskrivelser, som den til-synsførende kan bidrage med. Kun på den måde kan vi sikre, at forældre fortsat får en solid vurdering af undervisningen.

3: Lovteknisk ændring om folkeskolens forenklede Fælles Mål

Dansk Friskoleforening bakker op om denne ændring, da det giver en korrekt betydning.

4: Befordring til introduktionskurser for elever i 8. klasse

Dansk Friskoleforening ser med tilfredshed, at der nu i lovgivningen gives mulighed for at give tilskud til de elever i 8. klasse der deltager i introduktionskurser.

Med venlig hilsen

på vegne af Dansk Friskoleforening

Peter Bendix Pedersen
formand

Søren Stein Brinck
sekretariatsleder